

ლაშა ნარსია, მინდია ჯინჯოლავა

/ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,

ბიზნესის ადმინისტრირების IV კურსის სტუდენტი/

DCFTA საქართველოში მცირე და საშუალო საწარმოთა მხრდაჭერისათვის

ანოტაცია: თანამედროვე პირობებში საქართველოში მცირე და საშუალო საწარმოთა ფორმირების პროცესი ატარებს რთულ, წინაღმდეგობრივ ხასიათს, რაც განპირობებულია მრავალი მიზეზით: ბაზრის არასრულყოფილება, საინვესტიციო და საკრედიტო მიმზიდველობის დაბალი დონე, ზეწოლა მონოპოლისტი საწარმოების მხრიდან, მოსახლეობაში არსებული კერძო დანაზოგების სიმწირე, დაბალი პროფესიონალიზმი. შედეგად, საქართველოში მცირე და საშუალო საწარმოთა წილად მოდის მთლიანი შიდა პროდუქტის მხოლოდ მეოთხედი. მცირე და საშუალო ბიზნესი გადამწყვეტ როლს თამაშობს. განსაკუთრებით კი, მნიშვნელოვანია მცირე ბიზნესის როლი ეკონომიკაში როგორც კონკურენციის უზრუნველყოფის და მსხვილი ბიზნესის განვითარების პირობა. იგი ღირებულების ჯაჭვის ზრდაში უზრუნველყოფს მსხვილი კორპორაციების მობილურ მოქმედებას და ეფექტური ინსტიტუტის მსხვილი კომპანიებისთვის მოთხოვნა-მიწოდების ჯაჭვში, ახალი ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების დანერგვაში.

ამრიგად DCFTA შესაძლებლობების გამოსაყენებლად, საქართველოში მცირე და საშუალო საწარმოთა მხრდაჭერისათვის გლობალურ ბაზრებზე შესასვლელად საჭირო ხდება არა მარტო მცირე და საშუალო წარმოების მეთოდების სრულყოფა, არამედ მათი მენეჯმენტის სრულყოფაც. მთავარი მიზანია საწარმო გახდეს გლობალური ღირებულების ზრდის ქსელის მონაწილე. საქართველოში მოქმედ საწარმოებს განვითარების დიდი პოტენციალი ექმნებათ. თუმცა, მნიშვნელოვანია მათი მომზადება მაღალი სტანდარტების დასაკმაყოფილებლად და ეფექტური კონკურენციისთვის. ამ ამოცანის გადაჭრაში საწარმოებს სჭირდებათ მხარდაჭერა ეფექტური ლოჯისტიკის ფორმირებაში, რომელიც მოიცავს აუცილებელ ინფრასტრუქტურას და ინსტიტუციურ გარემოს, ასევე აუცილებელ ბიზნეს სერვისებს. საქართველოს საკანონმდებლო გარემო შესაბამისობაში უნდა მოვიდეს ევროკავშირის კონკურენტულ პოლიტიკასთან.

ამოსავალი სიტყვები: DCFTA, საწარმოები, კონკურენტუნარიანობა, ბიზნესი, ევროკავშირი.

Lasha Narsia , Mindia Jinjolava

/Academic doctor of economics,

4th year student of ZSSU business administration faculty /

DCFTA for supporting small and medium enterprises in Georgia

Abstract: *In modern conditions, the process of forming small and medium enterprises in Georgia has a complex, resistant nature, due to many reasons: market imperfection, low level of investment and credit attractiveness, pressure from monopolist enterprises, lack of private savings in the population, low professionalism. As a result, small and medium enterprises in Georgia come in only a quarter of gross domestic product. Small and medium business plays a decisive role. Particularly important is the role of small business in the economy as a condition of competition and the development of large business. It increases the value of chain increases in mobile operators of large corporations and is an effective institution in the demand-supply chain for large companies, introduction of new technologies and innovations.*

In order to use DCFTA capabilities, small and medium enterprises in Georgia are required to enter the global markets not only to improve the small and medium-sized methods but also to improve their management. The main goal of the enterprise is to become a member of the Global Value Network. The enterprises operating in Georgia have great potential for development. However, it is important to prepare them for high standards and effective competition. In the solution of this task, enterprises need support for effective logistics, which involves the necessary infrastructure and institutional environment as well as essential business services. The legislative environment of Georgia must come into conformity with EU's competitive policy.

Key words: *DCFTA, Enterprises, Competitiveness business, EU.*

საქართველოში მცირე და საშუალო საწარმოთა ფორმირების პროცესი ატარებს რთულ, წინაღმდეგობრივ ხასიათს, რაც განპირობებულია მრავალი მიზეზით: ბაზრის არასრულყოფილება, საინვესტიციო და საკრედიტო მიმზიდველობის დაბალი დონე, ზეწოლა მონოპოლისტი საწარმოების მხრიდან, მოსახლეობაში არსებული კერძო დანაზოგების სიმწირე, დაბალი პროფესიონალიზმი. შედეგად, საქართველოში მცირე და საშუალო საწარმოთა წილად მოდის მთლიანი შიდა პროდუქტის მხოლოდ მეოთხედი. მთლიანი შიდა პროდუქტი ერთ სულ მოსახლეზე 2016 წელი 3864,6 აშშ დოლარი (12). სამეწარმეო სფეროში დასაქმებულთა საერთო რაოდენობაში ჯერ კიდევ დაბალია მცირე და საშუალო საწარმოთა ხვედრითი წილი. დისპროპორციები არსებობს მცირე და საშუალო მეწარმეობის დარგობრივ და რეგიონულ

სტრუქტურებში. მცირე და საშუალო საწარმოები ვერ ასრულებენ სასურველ ფისკალურ როლს. მათ მიერ შექმნილი დამატებული ღირებულების მოცულობა არ აღემატება ქვეყნის კრედიტით მაჩვენებლის 20 პროცენტს. მცირე და საშუალო საწარმოები ჩამორჩებიან კაპიტალაღჭურვილობისა და შრომის ნაყოფიერების დონის მიხედვით.

მცირე და საშუალო ბიზნესი გადამწყვეტ როლს თამაშობს. განსაკუთრებით კი, მნიშვნელოვანია მცირე ბიზნესის როლი ეკონომიკაში როგორც კონკურენციის უზრუნველყოფის და მსხვილი ბიზნესის განვითარების პირობა (1. გვ. 23.). იგი ღირებულების ჯაჭვის ზრდაში უზრუნველყოფს მსხვილი კორპორაციების მობილურ მოქმედებას და ეფექტური ინსტიტუტია მსხვილი კომპანიებისთვის მოთხოვნა-მიწოდების ჯაჭვში, ახალი ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების დანერგვაში. მათი საქმიანობით, საბაზრო ნიშების შევსების ხარჯზე კმაყოფილდება საზოგადოების ის მოთხოვნები, რომელსაც იგნორირებს მსხვილი და საშუალო ბიზნესის საწარმოები, მცირე მინიმალური მასშტაბის ეფექტის გამო. ასეთი საწარმოების სპეციალიზაციის შესაძლებლობა დიდია და მსხვილ კომპანიებთან შედარებით უპირატესი როლი ენიჭება, როდესაც საქმე დამხმარე წარმოებას ეხება. მათი მოქნილობა ინოვაციური განვითარების საშუალებას იძლევა, რადგან დაბალი რისკებით ახდენენ ტექნოლოგიური, ტექნიკური, ორგანიზაციული სიახლეების დამუშავებასა და დანერგვას, რომლის გარეშეც შეუძლებელია მსხვილი საწარმოების ფუნქციონირება.

საქართველოს და ევროკავშირს შორის გაფორმებული ასოცირების შეთანხმება წარმოადგენს ყოვლისმომცველ ხელშეკრულებას, რომელითაც მხარეებს შორის ურთიერთობები რეგულირდება. ვაჭრობასთან დაკავშირებულ ასპექტებს განსახლვრავს ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმება (DCFTA), რომელიც ასოცირების შეთანხმების განუყოფელი ნაწილია. ევროკავშირისთვის ეს ე.წ. „შერეული“ ხასიათის შეთანხმებაა, რომელიც როგორც ევროკავშირს, ასევე მის წევრ ქვეყნებს ავალდებულებს. შეთანხმების ტექსტი საკმაოდ ვრცელია და მას ბევრი დანართი აქვს. შეთანხმებას 2014 წლის 27 ივნისს მოეწერა ხელი, რის შემდეგაც იგი საქართველოს, ევროპის პარლამენტისა და ევროკავშირის 28 წევრი სახელმწიფოს მიერ იქნა რატიფიცირებული. შეთანხმების ეკონომიკური ნაწილი პირობითად (conditional application) 2014 წლის 1 სექტემბრიდან ამოქმედდა, ხოლო 2016 წლის 1 ივლისს იგი სრულად შევიდა ძალაში. მიუხედავად იმისა, რომ შეთანხმება უაღრესად ტექნიკური ხასიათისაა, თავისი არსით იგი საქართველოსთვის გეოპოლიტიკური მნიშვნელობისაა, რადგან საქართველოს ევროპულ

იდენტობას ადასტურებს და ხაზს უსვამს ქვეყნის სტრატეგიულ საგარეო პოლიტიკის პრიორიტეტს, რაც ევროკავშირთან უფრო მჭიდრო კავშირების დამყარებაში მდგომარეობს.

შეთანხმების პოლიტიკური და ეკონომიკური მიზნები გადამწყვეტი მნიშვნელობისაა საქართველოს მომავლისთვის და ქვეყნის დამოუკიდებელ და უსაფრთხო ევროპულ სახელმწიფოდ ჩამოყალიბებისთვის. ამ მიზნების განსაზღვრა საკმაოდ მარტივადა არის შესაძლებელი. შეთანხმების პოლიტიკური მიზანი საქართველოს „ევროპული არ- ჩევანის“ განხორციელების და მისი ევროკავშირთან დაახლოების ხელშეწყობაა. ეს გულისხმობს ფუნდამენტური ევროპული ღირებულებების, კერძოდ კი, დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობის დამკვიდრებას, ადამიანის უფლებების დაცვის უზრუნველყოფას და ევროპული უსაფრთხოებისა და მართლწესრიგის ნორმების დანერგვას. შეთანხმება არ ეხება საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანების საკითხს, თუმცა იგი არ გამორიცხავს მომავალში ასეთი პერსპექტივის არსებობას. შეთანხმების ეკონომიკური მიზანია საქართველოს ეკონომიკის მოდერნიზაციის მხარდაჭერა, ევროკავშირთან და მსოფლიოს უმსხვილეს სავაჭრო პარტნიორებთან ვაჭრობის გაფართოების ხელშეწყობით და ეკონომიკური რეგულირების ევროკავშირის საუკეთესო პრაქტიკის შესაბამისად რეფორმირების გზით. ეს ნაბიჯები, საბოლოო ჯამში, ხელს შეუწყობს საქართველოს და ევროკავშირის ეკონომიკური ინტეგრაციის უმაღლესი დონის მიღწევას.

შეთანხმება წარმოადგენს საქართველოს მოდერნიზაციის და ევროპიზაციის გეგმას ევროპულ ნორმებთან ჰარმონიზაციის გზით, რაც, ზოგადად, საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკად მოიაზრება. ქვეყანა წინდახედულად უდგება ევროპულ კანონმდებლობასთან შესაბამისობის უზრუნველყოფას და იმავდროულად, თავს არიდებს ვალდებულებების გადამეტებულად ან ნაადრევად შესრულებას. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს მიერ ნაკისრი ვალდებულებების განხორციელების თვალსაზრისით საკმაო მოქნილობაა დაშვებული და ორივე მხარის თანხმობის შემთხვევაში, შესაძლებელია დადგენილი ვადების გაგრძელება, ან საკანონმდებლო მოთხოვნების გადასინჯვა. როგორც საქართველოსთვის, ასევე ევროკავშირისთვის ეს პროცესი იქნება უფრო მეტად „სწავლება კეთების პროცესში“ და საჭიროების შემთხვევაში, შესაძლებელი იქნება საკანონმდებლო მოთხოვნების დეტალების კორექტირება. ევროკავშირისთვის საქართველოსთან, მოლდოვასთან და უკრაინასთან გაფორმებული ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმებები წარმოადგენს სხვა ქვეყნებთან ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ურთიერთობების გაღრმავება: რა, რატომ და როგორ?

2014 წლის 1 სექტემბრიდან ევროკავშირმა პრაქტიკულად სრულად გახსნა თავისი ბაზარი საქართველოდან იმპორტისთვის და გააუქმა საიმპორტო ტარიფები. 2006 წლიდან საქართველომ ცალმხრივად გახსნა თავისი ბაზარი მთელი მსოფლიოსთვის. ეს ნიშნავს, რომ ევროკავშირის ბაზრის გახსნა ახალ შესაძლებლობებს სთავაზობს საქართველოს და ამავდროულად არ არის დაკავშირებული რისკებთან, რადგანაც ქვეყნის ეკონომიკა უკვე ისედაც მორგებულია საერთაშორისო კონკურენციას. შეთანხმებით გათვალისწინებულია საქართველოსთვის ფინანსური მხარდაჭერის უზრუნველყოფა ტექნიკური დახმარებისა და ინვესტიციების სახით იმ სფეროებში, სადაც რეგულირებასთან შესაბამისობის ხარჯები მაღალია, ასევე, გათვალისწინებულია ევროკავშირის მხრიდან გრანტების, ხოლო ევროპული საფინანსო ინსტიტუტების მხრიდან კი სესხების გამოყოფა თუ ინვესტიციების განხორციელება. შეთანხმება არ წარმოადგენს ჯადოსნურ ჯოხს, რომელიც საქართველოს არსებული პოლიტიკური და ეკონომიკური გამოწვევების დაუყოვნებელ გადაჭრაში დაეხმარება. მიუხედავად ამისა, შეთანხმების დებულებები მიმართულია საქართველოს პოლიტიკური და ეკონომიკური რეფორმების უმეტესი ნაწილის ხელშეწყობისკენ. საბოლოო ჯამში, შეთანხმება წარმოადგენს გზამკვლევს, რომელიც დაეხმარება საქართველოს შეუერთდეს ევროპის მთელ რიგ მცირე, მაგრამ ღია ეკონომიკის მქონე ქვეყნებს რომელთაც უკვე მიაღწიეს, ან შეუძლიათ მიაღწიონ ეკონომიკური და სოციალური განვითარების მაღალ დონეს (6. გვ. 17).

მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარება და DCFTA საქართველოში არის პროექტი, მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარება და DCFTA საქართველოში ევროკავშირის თანადაფინანსებით მიმდინარეობს და მას გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოება (GIZ) ახორციელებს.

პროექტის მიზანია ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის (DCFTA) განხორციელებასთან დაკავშირებული ინსტიტუციური და მარეგულირებელი გარემოს რეფორმების მხარდაჭერა, კერძოდ, მცირე და საშუალო მეწარმეობის შესაძლებლობათა გაძლიერების კუთხით, რათა გაიზარდოს ამ სექტორის კონკურენტუნარიანობა და უზრუნველყოფილ იქნას ახალ მარეგულირებელ გარემოსთან მისი ადაპტირება. პროექტი მოამზადებს ნიადაგს მცირე და საშუალო მეწარმეობის გაძლიერებისთვის საქართველოში ფართომასშტაბიანი ეკონომიკური ზრდის უზრუნველსაყოფად.

პროექტი მოიცავს ოთხ კომპონენტს:

კომპონენტი 1: მეწარმეობის განვითარების ჩარჩო პირობების გაუმჯობესება და მცირე და საშუალო მეწარმეების მონაწილეობა პოლიტიკურ დიალოგში.

კომპონენტი 2: მცირე და საშუალო მეწარმეობის მხარდაჭერაზე ორიენტირებული ინსტიტუტების შესაძლებლობების განვითარება.

კომპონენტი 3: მეწარმეობის განვითარების ხელშეწყობა ეროვნულ, სექტორულ და ადგილობრივ დონეზე ბიზნესკლასტერების განვითარებისა და ბიზნესქსელების მხარდაჭერის გზით.

კომპონენტი 4: ბიზნესკლასტერების და ქსელების ინტეგრირება ევროკავშირში მოქმედ შესაბამის ქსელებში, რომლებიც ორიენტირებულია მეწარმეობის განვითარებაზე, ინვესტირებასა და ვაჭრობის ხელშეწყობაზე.

პროექტი ხელს უწყობს ბიზნეს საზოგადოების, მათ შორის, მცირე და საშუალო მეწარმეების, ინფორმირებულობის გაზრდას DCFTA-ს შესახებ. მისი მხარდაჭერით შეიქმნა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს DCFTA.gov.ge ვებგვერდი და დაარსდა საქართველოს სავაჭრო-სამრეწველო პალატის DCFTA საინფორმაციო ცენტრები.

DCFTA-ს ხელშეწყობის პროგრამა (200 მლნ ევროს მოცულობით) ემსახურება საქართველოში, მოლდოვასა და უკრაინაში მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდაჭერას. პროგრამის ფარგლებში, ევროკავშირის დაფინანსებით, EBRD-მა სს „საქართველოს ბანკს“ გამოუყო პირველი ტრანში - 50 მლნ აშშ დოლარის ეკვივალენტი თანხა ეროვნული ვალუტით. სესხები გაიცემა ეროვნული ვალუტით, ხუთწლიანი საშეღავათო პერიოდით. მოთხოვნების დაკმაყოფილებისა და შესაბამისი სტანდარტების დანერგვისათვის პროგრამის ბენეფიციარებს ექნებათ კონსულტაციის მიღების საშუალება.

DCFTA-ს ხელშეწყობის პროგრამის ფარგლებში მიღებული დაფინანსება:

- ხელს შეუწყობს მცირე და საშუალო ბიზნესს გამოიყენოს DCFTA-ს საშუალებით წარმოქმნილი ვაჭრობის შესაძლებლობები ევროკავშირთან;
- გაუიოლებს მცირე და საშუალო ბიზნესს დაფინანსების მიღებას, რაც საშუალებას მისცემს მათ ჩადონ ინვესტიცია საკუთარი კონკურენტუნარიანობის გაზრდაში;
- უცხოელ ინვესტორებთან პარტნიორობის მეშვეობით მცირე და საშუალო ბიზნესს მისცემს გლობალურ მოთხოვნა - მიწოდების ჯაჭვში ინტეგრირების საშუალებას;

- საშუალებას მისცემს მცირე და საშუალო ბიზნესს უზრუნველყოს ახალ სანიტარიულ, ფიტოსანიტარიულ, ტექნიკურ და ხარისხის სტანდარტებთან, გარემოს დაცვის ღონისძიებებთან შესაბამისობა, რაც, თავის მხრივ, სარგებელს მოუტანს ადგილობრივ მომხმარებელს და ხელს შეუწყობს ექსპორტს როგორც ევროკავშირში, ისე მის ფარგლებს გარეთ.

East Invest პროგრამა მცირე და საშუალო ბიზნესის გასაძლიერებლად. East Invest პროგრამა არის აღმოსავლეთ ევროპის სამეზობლო რეგიონის რეგიონული საინვესტიციო და ვაჭრობის ხელშეწყობის ინსტრუმენტი, რომელიც ხორციელდება აღმოსავლეთ პარტნიორობის (EaP) ინიციატივის ფარგლებში. ის განკუთვნილია როგორც ბიზნესის მხარდამჭერი, ისე მცირე და საშუალო ბიზნეს ორგანიზაციებისათვის, რომლებსაც აქვთ ევროკავშირთან ორმხრივი თანამშრომლობისა და საინვესტიციო ურთიერთობის დამყარების პოტენციალი.

როგორ დაეხმარება East Invest პროგრამა თქვენს ორგანიზაციას:

- გააძლიერებს დიალოგს საჯარო და კერძო სექტორს შორის და უზრუნველყოფს თქვენი ორგანიზაციის ჩაბმას მცირე და საშუალო ბიზნესორგანიზაციების, ბიზნესისა და საჯარო სექტორის ხელშეწყობ ქსელურ მექანიზმში;

- ბიზნეს თანამშრომლობის, ერთმანეთთან ვაჭრობის, ტექნოლოგიების გადაცემის, საბაჟო პროცედურების, პროდუქციის სტანდარტებისა და საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესების მიზნით, ხელს შეუწყობს საუკეთესო პრაქტიკის მიმოცვლას თქვენს ორგანიზაციას, ევროკავშირსა და აღმოსავლეთ პარტნიორობის წევრი ქვეყნების სხვა კომპანიებს შორის.

East Invest 2 ბიზნესის მხარდამჭერი ორგანიზაციების (BSOs) and მცირე და საშუალო ბიზნესის (SME) მხარდასაჭერად. East Invest 2 პროგრამა მიზნად ისახავს ხელი შეუწყოს ხელსაყრელი ეკონომიკური გარემოსა და კონკურენტული კერძო სექტორის განვითარებას სავაჭრო ნაკადების და ინვესტიციების მოცულობის ზრდის მეშვეობით ევროკავშირისა და აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებს (საქართველოს ჩათვლით) შორის.

East Invest 2 პროგრამის მიზანია:

- გააძლიეროს მცირე და საშუალო ბიზნეს ასოციაციები საქართველოში და გააუმჯობესოს მათი შესაძლებლობები ხელსაყრელი ეკონომიკური გარემოს შექმნაში აქტიური მონაწილეობის მიზნით;

- გააუმჯობესოს საჯარო და კერძო სექტორს შორის დიალოგი და გააძლიეროს ბიზნეს ასოციაციების შესაძლებლობები სახელმწიფოსთან დიალოგში მცირე და საშუალო ბიზნესის სათანადო დონეზე წარმოსადგენად;
- უზრუნველყოს ასოციაციების შესაძლებლობების ზრდა და მდგრადობა, რათა მათ შეძლონ საკუთარი წევრებისათვის გაუმჯობესებული პროფესიული მომსახურების გაწევა;
- გააუმჯობესოს გრძელვადიანი პარტნიორობისა და ვაჭრობის პროცესი საქართველოს, ევროკავშირისა და აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნების მცირე და საშუალო ბიზნესსა და/ან მათ ასოციაციებს შორის;
- ხელი შეუწყოს მცირე და საშუალო ბიზნესის მონაწილეობას საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ხელმოწერილ ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ (DCFTA) შეთანხმებაში.

The EU4Business - EBRD საკრედიტო ხაზი. EU4Business - EBRD საკრედიტო ხაზი წარმოადგენს ევროკავშირისა და EBRD-ის ერთობლივ ინიციატივას, რამელიც მიზნად ისახავს ქართული მცირე და საშუალო ბიზნესისათვის ინვესტიციების დაფინანსებას, რაც მათ საშუალებას მისცემს სრულად გამოიყენონ ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმების (DCFTA) ფარგლებში არსებული შესაძლებლობები.

იმისათვის, რომ ქართულმა მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენლებმა სრულად ისარგებლონ აღნიშნული შესაძლებლობებით და გააფართოვონ გასაღების ბაზრები ევროკავშირის ქვეყნებში, აუცილებელია ევროკავშირის დირექტივებთან შესაბამისობა. ხშირ შემთხვევაში ეს დაკავშირებულია ახალი დანადგარებსა და ტექნოლოგიებში ინვესტიციებთან, რაც ხელს შეუწყობს წარმოებული პროდუქციის / მომსახურების ევროკავშირის დირექტივებთან შესაბამისობას.

რა მიმართულებით უნდა განხორციელდეს ინვესტიცია და როგორ უნდა მოიძიონ რესურსები ინვესტიციის განსახორციელებლად - ეს საკითხები ხშირ შემთხვევაში შესასძლოა იქცეს დაბრკოლებად მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენლებისათვის. ევროკავშირისა და EBRD-ის ერთობლივი ძალისხმევით შექმნილი EU4Business - EBRD საკრედიტო ხაზი ქართულ მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენლებს სწორედ ამგვარი დაბრკოლების გადალახვაში დაეხმარება.

მცირე და საშუალო ბიზნესის დაფინანსების მექანიზმი, II ფაზა. აღმოსავლეთ პარტნიორობის (EaP) ქვეყნების, მათ შორის, საქართველოს, მცირე და საშუალო ბიზნესის ფინანსური დახმარების მექანიზმი მოიცავს EBRD-ის, EIB-ისა და KfW-ის განვითარების ბანკის სესხებსა და გარანტიებს იმ პარტნიორი ფინანსური შუამავლებისათვის (PFI), რომლებიც საბოლოო დანიშნულებით გასცემენ სესხებს შერჩეული მიკრო, მცირე და საშუალო ზომის საწარმოებისთვის. მისი მიზანია მცირე და საშუალო ბიზნესის მიმართ პარტნიორი ფინანსური შუამავლების ნდობის აღადგენა. პარტნიორები ცდილობენ გააძლიერონ ფინანსური შუამავლების უნარები, გააფართოონ და გააღრმავონ მცირე და საშუალო ბიზნესისთვის ხელმისაწვდომი საკრედიტო ბაზრები და დაფინანსება, წახალისონ ბაზარზე არსებული ფინანსური დაწესებულებების უწყვეტი განვითარება.

II ფაზაში ყურადღება გამახვილებულია სესხების ადგილობრივი ვალუტით გაცემის სტიმულირებაზე იმ მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენლებისათვის, რომლებსაც არ აქვთ შემოსავალი უცხოური ვალუტით და წინააღმდეგ შემთხვევაში ვერ შეძლებენ დაფარონ სესხის თანმდევი ხარჯები. პრაქტიკულად, პროექტი უზრუნველყოფს აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებში მცირე და საშუალო ბიზნესის საკრედიტო მხარდაჭერას.

ევროკავშირმა საქართველოს პროგრამა “DCFTA Facility” ფარგლებში 100 მილიონი დოლარი გამოიყო. აღნიშნული თანხა მცირე და საშუალო ბიზნესის ხელშესაწყობას მოხმარდება. ფინანსური რესურსი "ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკმა" „საქართველოს ბანკს“ გადასცა, რომელიც პროგრამას ოპერირებას გაუწევს. დაფინანსების ეს მექანიზმი მცირე და საშუალო საწარმოებს პროდუქციის ხარისხის გაუმჯობესებაში, წარმოების მოდერნიზაციაში და ევროკავშირის სტანდარტებთან მიახლოებაში დაეხმარება. შედეგად, ხელს შეუწყობს საქართველოს საერთაშორისო ვაჭრობაში და გააუმჯობესებს ეკონომიკური ზრდის. პროგრამა “DCFTA Facility”-ის ფარგლებში გათვალისწინებული სარგებელი და შეღავათები მცირე და საშუალო ბიზნესისთვის (9).

- მეწარმეები კრედიტებს ადგილობრივ ვალუტაში მიიღებენ, რომელთა ვადიანობა 5 წლამდე, ხოლო შეღავათიანი პერიოდი - 2 წლით განისაზღვრება. ევრობანკში საპროცენტო

განაკვეთის მოცულობას არ ასახელებენ, თუმცა, აღნიშნავენ, რომ სხვა სესხებთან შედარებით ხელსაყრელი იქნება.

- საინვესტიციო მასტიმულირებელი ფაქტორის სახით, სესხის 15% საწარმოებს უკან დაუბრუნდებათ, რაც ნიშნავს, რომ ამ თანხას, პრაქტიკულად, საჩუქრად მიიღებენ.
- პირველი სესხის რისკის დაზღვევა უზრუნველყოფილია საწარმოებისთვის განსაზღვრული საკრედიტო პორტფელის, თითქმის, 10 პროცენტზე.
- პროგრამის ფარგლებში მცირე და საშუალო საწარმოები საერთაშორისო ექსპერტებისგან უფასო ტექნიკური დახმარებას მიიღებენ.
- საწარმოებს ახალ ტექნოლოგიებსა და აპრატურა-დანადგარებში კაპიტალდაბანდებაში ხელს შეუწყობენ.

ეკონომიკური ზრდის პროცესზე საგარეო ინტეგრაციის და ინტერნაციონალიზაციის ზეგავლენა და მათი ურთიერთდამოკიდებულება წარმოადგენს ეკონომისტთა მსჯელობის საგანს. მცირე და საშუალო საწარმოები შეიძლება განვიხილოთ როგორც ეკონომიკური ზრდის კატალიზატორი, რომელიც მსხვილი ბიზნესთან პარტნიორობის გზით ხელს უწყობს მწირი რესურსების ეფექტიან გამოყენებას. ევროპული ინტეგრაცია კი მნიშვნელოვანია ახალ ტექნოლოგიებზე ხელმისაწვდომობის და ბაზრების გაფართოების თვალსაზრისით.

რაც შეეხება ჩვენს რეალობას, საქართველოში ბიზნესის შენარჩუნების და განვითარების ძირითად ხელისშემშლელ ფაქტორებად შეიძლება დასახელდეს: მოსახლეობის დაბალი მსყიდველობითუნარიანობა, უმუშევრობა და სიღარიბე, ფინანსების ნაკლებობა და ხელმიუწვდომლობა, საგადასახადო სისტემა, არაჯანსაღი კონკურენცია და მონოპოლისტები, მაღალი კომუნალური გადასახადები, კლიენტის ნაკლებობა, მაღალი კონკურენცია, მოძველებული ტექნიკა და ტექნოლოგიები, მაღალი ქირა ფართზე, არასრულყოფილი საკანონმდებლო სისტემა, განუვითარებელი ინფრასტრუქტურა, არასტაბილური ფასები, ცუდი ადგილმდებარეობა, ინფლაცია. მეწარმეების აზრით, ბიზნესის შენარჩუნების და გაფართოების ძირითადი გზებია: პროდუქციის და მომსახურების ხარისხის გაუმჯობესება, მომუშავეთა კვალიფიკაციის ამაღლება, წარმოების მართვისა და შრომის ორგანიზაციის გაუმჯობესება, გასაღების ახალი ბაზრების ათვისება, ახალი ტექნოლოგიების გამოყენება, ახალი პროდუქციის და მომსახურების შეთავაზება, ახალი პარტნიორების ჩართვა, საბანკო კრედიტის, სესხის, ან პარტნიორის სახსრების გამოყენება, პროდუქციის და მომსახურების მოცულობების გაზრდა.

ფინანსური სახრსების გამოყენებასთან დაკავშირებით, მეწარმეები ყველაზე დიდ პრობლემად ასახელებენ კრედიტზე მაღალ საპროცენტი განაკვეთს, ბანკის კრედიტის გაცემას მხოლოდ გირაოს და არა ბიზნეს იდეის საფუძველზე, ასევე ბანკებიდან გარანტიის დიდი ოდენობით მოთხოვნას და კრედიტის აღების პროცედურებს.

მცირე და საშუალო ზომის საწარმოებს ხშირად „ფარულ ჩემპიონებსაც“ უწოდებენ, რადგან მათი წილი მსოფლიო ბაზარზე 50 პროცენტზე მეტს შეადგენს, მათი საქონელი

და მომსახურება „უხილავი“ ან ნაკლებად შესამჩნევია, ახასიათებთ გამძლეობისა და სიცოცხლიუნარიანობის მაღალი დონე, გააჩნიათ მნიშვნელოვანი საექსპორტო წილი, არიან გლობალური კონკურენტები და დიდ წვლილი შეაქვთ ქვეყნის წარმატების ბალანსში (1. გვ. 22).

საქართველოს საგადასახადო კოდექსის თანახმად, დაგენილია მიკრობიზნესის და მცირე ბიზნესის ცნებები და განსაზღვრულია მათი კრიტერიუმები. კოდექსის თანახმად, მიკრო ბიზნესის სტატუსი შეიძლება მიენიჭოს ფიზიკურ პირს, რომელიც არ იყენებს დაქირავებულ პირთა შრომას და დამოუკიდებლად ეწევა ეკონომიკურ საქმიანობას, რომლიდანაც მის მიერ მისაღები ჯამური ერთობლივი შემოსავალი კალენდარული წლის განმავლობაში არ აღემატება 30 000 ლარს. ამ სტატუსის მინიჭება, გაუქმება და მიკრო ბიზნესის სერტიფიკატის გაცემა ხდება საქართველოს ფინანსთა მინისტრის მიერ.

მცირე ბიზნესის სტატუსი კი შეიძლება მიენიჭოს მეწარმე ფიზიკურ პირს, რომლის მიერ ეკონომიკური საქმიანობიდან მიღებული ერთობლივი შემოსავალი კალენდარული წლის განმავლობაში არ აღემატება 100 ათას ლარს. საგადასახადო კოდექსით, მიკრო და მცირე ბიზნესის სტატუსის მქონე პირებზე ვრცელდება სპეციალური შეღავათიანი დაბეგვრის რეჟიმები. მიკრო ბიზნესი არ იბეგრება საშემოსავლო გადასახადით და თავისუფლდება საკონტროლო-სალარო აპარატის გამოყენების ვალდებულებისაგან, ხოლო მცირე ბიზნესი სარგებლობს დაბეგვრის შეღავათიანი რეჟიმით. მცირე ბიზნესის დასაბეგრი შემოსავალი იბეგრება სამი პროცენტით, თუ მცირე ბიზნესის სტატუსის მქონე

მეწარმე ფიზიკურ პირს აქვს ერთობლივი შემოსავლის მიღებასთან დაკავშირებული ერთობლივი შემოსავლის 60 პროცენტის ოდენობის ხარჯების (გარდა დაქირავებულზე დარიცხული ხელფასის ხარჯისა) დამადასტურებელი დოკუმენტები(3).

მცირე და საშუალო საწარმოების განვითარება 2016 წელს მთავრობის მიერ ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად დასახელდა და მისი განვითარების სტრატეგიაც შემუშავდა.

მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისთვის სწორი სტრატეგიის განხორციელებას შესაძლოა სასიცოცხლო მნიშვნელობა ჰქონდეს ეკონომიკის სწრაფი ზრდისათვის. საერთაშორისო პრაქტიკა გვიჩვენებს, რომ მცირე და საშუალო ბიზნესი განვითარებულ ქვეყნებში ბიზნესის მთავარი მამოძრავებელი ძალაა. მთელი ევროკავშირის მასშტაბით საწარმოთა 99%-ზე მეტი მცირე და საშუალო ბიზნესის სტატუსს ატარებს, სადაც დასაქმებულია დასაქმებულთა 67%, ხოლო მცირე და საშუალო საწარმოთა მიერ შექმნილი დამატებული ღირებულება შეადგენს მთლიანი დამატებული ღირებულების 57,5%. სწორედ ეს სტატისტიკა მეტყველებს, მცირე და საშუალო საწარმოების როლზე ბიზნესის განვითარებაში.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მეთოდოლოგია ითვალისწინებს დასაქმებულთა რაოდენობასა და ბრუნვის მოცულობას. მაგრამ განსხვავებულია ზღვრული ოდენობები:

მსხვილ საწარმოებს განეკუთვნება საწარმო, სადაც დასაქმებულთა საშუალოწლიური რაოდენობა აღემატება 100 კაცს ან საშუალო წლიური ბრუნვის მოცულობა 1.5 მლნ ლარს.

საშუალო ზომის საწარმოებს მიეკუთვნება ყველა ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის საწარმო, რომელშიც დასაქმებულთა საშუალო წლიური რაოდენობა მერყეობს 20-დან 100 კაცამდე, ხოლო საშუალო წლიური ბრუნვის მოცულობა – 0.5 მლნ ლარიდან 1.5 მლნ ლარამდე.

მცირე ზომის საწარმოებს მიეკუთვნება ყველა ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის საწარმო, რომელშიც დასაქმებულთა საშუალო წლიური რაოდენობა არ აღემატება 20 დასაქმებულს და საშუალო წლიური ბრუნვის მოცულობა არ აღემატება 0.5 მლნ ლარს.

მისასაღებელი ფაქტია, რომ მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგიაში 2016-2020 ერთ-ერთ პრიორიტეტულ ღონისძიებად დასახელებულია მცირე და საშუალო საწარმოების განმარტების განახლება:

"მნიშვნელოვანია განმარტების განახლება, რომელშიც, კრიტერიუმების ზღვრები დაეფუძნება ამ ეტაპზე საქართველოს ეკონომიკის და შესაბამისად - კომპანიების განვითარების მაჩვენებლებს. მცირე და საშუალო საწარმოთა სწორი, რეალობას მორგებული

განმარტების არქონის გამო საწარმოთა სტატისტიკური მონაცემები (რომელიც ამ განმარტებას ეყრდნობა) არ ასახავს საწარმოთა ზუსტ მაჩვენებლებს და შესაბამისად, ართულებს მიზანმიმართული პოლიტიკის/ღონისძიებების როგორც შემუშავებას, ასევე მათი გავლენის შეფასებას"(13).

მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების სხვა ნაკლოვანებებია ის, რომ, მცირე მეწარმეობა არ არის სტაბილური და მათ პერმანენტული მიმწოდებლები არ ჰყავთ და შესყიდვებიც შედარებით ხარჯიანია. ამასთან, მცირე და საშუალო მეწარმეები აღმოჩნდნენ მკაცრ კონკურენციაში უცხო საწარმოებთან, რის შედეგადაც მათ ჩაენაცვლათ იმპორტირებული პროდუქცია. იმპორტმა ნაწილობრივ ჩაენაცვლა ადგილობრივი სოფლის მეურნეობისა და კვების პროდუქტების წარმოებას.

მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების ძირითადი პრობლემებისა და ამ სფეროში ლიტერატურის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ბაზარზე შესვლის და კონკურენტუნარიანობის გასაძლიერებლად მცირე და საშუალო მეწარმეობას ახასიათებს ბარიერები როგორც ტექნოლოგიურ და ფინანსური ინფრასტრუქტურაში, ასევე ბაზარზე შესვლისა და საბაზრო ინტეგრაციის სფეროში. არსებობს განუვითარებელი ბიზნეს გარემოს მხარდამჭერი სერვისები და სტიმულები, დაბალია მენეჯერთა კვალიფიკაცია და გამოცდილება, რაც აისახება მათი შრომის მწარმოებლურობაში.

მსოფლიო კონკურენტუნარიანობის ინდექსის კომპონენტები, რომლებიც მნიშვნელოვანია მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისათვის არის: ძირითადი მოთხოვნები 1.ინსტიტუტები 2.ინფრასტრუქტურა 3. მაკროეკონომიკური სტაბილურობა 4. ჯანდაცვა და პირველადი განათლება.

ეფექტიანობის გამაძლიერებელი 5. უმაღლესი განათლება და ტრენინგი 6. სასაქონლო ბაზრის ეფექტიანობა 7. შრომითი ბაზრის ეფექტიანობა 8. საფინანსო ბაზრის განვითარება 9. ტექნოლოგიური მზაობა 10. ბაზრის მოცულობა

თანამედროვე პერიოდში მას დაემატა განათლების, მაკროეკონომიკური სტაბილურობის, ხელისუფლების მართვის, ბაზრის ეფექტიანობის ფაქტორებიც, რომლებიც სხვადასხვა თვალსაზრისით აფასებენ ეკონომიკის განვითარებას.

მცირე და საშუალო საწარმოთა საინვესტიციო შესაძლებლობების წინასწარი შესწავლა გულისხმობს:

- პროდუქციაზე მოთხოვნის შესწავლას ექსპორტისა და იმპორტის ჩათვლით;
- პროდუქციაზე (მომსახურებაზე) საბაზო, მიმდინარე და საპროგნოზო ფასების შეფასებას;
- წინადადებების მომზადებას პროექტის სარეალიზაციო საორგანიზაციო-სამართლებრივი ფორმისა და მონაწილეთა შემადგენლობის შესახებ;
- გამსხვილებული ნორმატივებით სავარაუდო საინვესტიციო მოცულობისა და მათი კომერციული ეფექტიანობის წინასწარ შეფასებას;
- საწყის-სანებართვო დოკუმენტაციის მომზადებას;
- პროექტის ტექნიკურ-ეკონომიკური განყოფილებების მიერ წინასწარი შეფასებების მომზადებას, კერძოდ, პროექტის ეფექტიანობის შეფასებას;
- საინვესტიციო საშუალებების დასაბუთების შედეგების დამტკიცებას;
- პოტენციური ინვესტორისათვის საინვესტიციო წინადადების მომზადებას (პროექტის ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთების მოსამზადებელი სამუშაოების დაფინანსების გადაწყვეტილებას).

ამრიგად DCFTA შესაძლებლობების გამოსაყენებლად, საქართველოში მცირე და საშუალო საწარმოთა მხრდაჭერისათვის გლობალურ ბაზრებზე შესასვლელად საჭირო ხდება არა მარტო მცირე და საშუალო წარმოების მეთოდების სრულყოფა, არამედ მათი მენეჯმენტის სრულყოფაც. მთავარი მიზანია საწარმო გახდეს გლობალური ღირებულების ჯრდის ქსელის მონაწილე. საქართველოში მოქმედ საწარმოებს განვითარების დიდი პოტენციალი ექმნებათ. თუმცა, მნიშვნელოვანია მათი მომზადება მაღალი სტანდარტების დასაკმაყოფილებლად და ეფექტური კონკურენციისთვის. ამ ამოცანის გადაჭრაში საწარმოებს სჭირდებათ მხარდაჭერა ეფექტური ლოჯისტიკის ფორმირებაში, რომელიც მოიცავს აუცილებელ ინფრასტრუქტურას და ინსტიტუციურ გარემოს, ასევე აუცილებელ ბიზნეს სერვისებს. საქართველოს საკანონმდებლო გარემო შესაბამისობაში უნდა მოვიდეს ევროკავშირის კონკურენტულ პოლიტიკასთან. თავისუფალი ვაჭრობის ხელშეკრულება მოითხოვს, რომ პარტნიორ ქვეყნებში კანონმდებლობა შეესაბამებოდეს ევროპულ სისტემას. სახელმწიფოს ინსტიტუციური გარემოს სრულყოფა არ

არის საკმარისი პირობა ბიზნესის განვითარებისათვის. საჭირო ხდება ქმედითი მხარდაჭერის პოლიტიკა, რომელიც დღეს უკვე არა მარტო საქართველოს ხელისუფლების დღის წესრიგში დადგა, არამედ იგი ევროკავშირის ერთ-ერთი სამოქმედო გეგმის ნაწილიცაა საქართველოში.

ბიბლიოგრაფია

References

1. ბარათაშვილი ე., გეგზია ბ., ლლონტი ვ., საქართველოს ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობა: თანამედროვე გამოწვევები, 2012.
2. მესხია ი., ბიზნესის საფუძვლები, თსუ, 2011.
3. საქართველოს საგადასახადო კოდექსი, 2016.
4. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია, საქართველო 2020, საქართველოს მთავრობა, 2014.
5. საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შესახებ შეთანხმება.
6. ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ურთიერთობების გაღრმავება რა, რატომ და როგორ? რედაქტორები: მაიკლ ემერსონი და თამარ კოვზირიძე. Copyright © 2016 CEPS
7. აღმოსავლეთის პარტნიორობის ეროვნული პლატფორმა პოლიტიკის დოკუმენტი მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების ხელშეწყობა საქართველოში.
8. საქართველოს რეგიონული განვითარების სტრატეგია 2010-2017 წლებში.
9. <http://eugeorgia.info/ka/latestarticle/109/evrokavshirma-saqartvelos-mcire-da-sashualo-biznesis-xelshesawyobad-100-milioni-dolari-gamouyo/>
10. <http://www.inovdev.ge/uploads/files/67021Rezim-EL-Wigni-GEO.pdf>
11. <http://www.inovdev.ge/?page=pubgeo&lang=geo>
12. <http://www.geostat.ge/>
13. <http://eugeorgia.info>